

Književna poročila.

Dr. Med. Ludwig Frank: Seelenleben und Rechtsprechung. Grethlein & Comp., G. M. B. H. Zürich und Leipzig. Stran 410.

Ne moremo mimo tega imenitnega dela, ne da bi ga toplo priporočili našim pravnikom, civilistom kakor tudi kriminalistom. Nastalo je tako, da je avtor, specialist za živčne in duševne bolezni v Zürichu, na povabilo predsednika tamkajšnjega sodišča predaval sodnikom, odvetnikom in uradnikom skrbstvenih uradov na trinajstih večerih o raznolikih motivah človeških afektov — uporabljajoč pri tem svoja nad 20-letna izkustva v terapiji nevroz (timopatij). Na splošno psihiatrično polje se ni podajal, ker je predpostavljal, da so v tej smeri njegovi poslušalci dovolj podkovani. Svoja predavanja je združil v naznanjeno knjigo. Odlikuje jih predvsem dvoje: na eni strani krasen jezik, prozornojasna dikcija, ki veje iz nje — rekel bi — neka sugestivno prepričevalna moč, na drugi strani previdna izbira tipičnih, prepričujočih primerov iz prakse. V utemeljitev svojega priporočila naj navedem, s čim se knjiga bavi, in naj poudarim vsaj nekaj avtorjevih stavkov, o katerih mislim, da utegnejo vzbuditi zanimanje tudi pri takih pravniki, katerim polje nevroz ni terra incognita.

Frank predočuje najprej stike med poklici sodnikov in zdravnikov za živčne bolezni, dá kratek psihologičen uvod, pojasni bistvo hipnoze in sugestije, poudarja silno važnost nagona ohranitve samega sebe, pa svojega roda (Art). Oba nagona sta v najožji zvezi, brez njiju življenskih prikazov človeka ne moremo pojmovati pravilno. Potreba ljubiti in ljubljen biti ni nič drugega, nego stremljenje po izživetju nagona ohranitve roda. Vsaka okrnitev tega nagona povzroči neko neradost, ki se more kopičiti, ne da bi se individuum tega zavedal, a nakopičena neradost učinkuje na psihično udejstvovanje (str. 43). Zanimivi so prednašani primeri eksperimentalno izbavljene krivične obdolžitve in sugestije fiktivnih zločinov (str. 65 nasl.). Iz teh prehaja avtor v zlorabo hipnoze in v psihologijo izpovedb prič. Dobro poudarja, da naj pozna preiskovalni sodnik pojave hipnotizma in sugestije, da bo mogel najti v preiskavah prava pota za odkritje zločinov. Pri tem pa se bo moral posluževati veččih zdravnikov. Za moj vtis se Frank, žal, ni dovolj obširno bavil s problemom psihologije izpovedb prič, a baš od njegovega dela bi pričakovali in mu z zanimanjem sledili, ko bi nam načel in razrešil problem psihologije dokaza, t. j. subjektivnega procesa, ki vodi umstveno do ugotovitve, kaj je dokazano, kaj ni, in zakaj...

Avtor razlaga nadalje o akumulaciji čustev neradosti, o izpodrivanju teh čustev v podzavesti in o obvladanju nagonskega življenja po teh čustvih ter nam odpira na stežaj pogled v timopatijo (psihonevrozo). Za našo kulturo, pravi, je največji zakon obvladanje nagonskega življenja. Nagonске sile ljubezenskega in spolnega življenja morajo biti sodniku, ki

naj skrbi, da kulturne zahteve ne trpe škode, dobro znane. Kulturni človek, ki ne sme svojih čustev na poljubnem soindividu izrabiti, pride včasih do notranjih konfliktov, ki vedejo do izpodrinjenja čustev. Ta izpodrinjena čustva pa se lahko pretvorijo v čustvo neradosti, osobito v plahost, strah. A največ motitev, ki se navadno imenujejo nevrastenija, ni ničesar drugega, nego posledica svoječasno oškodovanega ljubezenskega in spolnega življenja (str. 105). Avtor zahteva, da naj se dá vsakemu akademiku še na vseučilišču znanstvena podlaga za presojanje normalnega in boleznega spolnega življenja (str. 106). Število ljudi, ki zaradi motitev v svojem čustvenem življenju nimajo duševnega ravnovesja, ki so na znotraj vezani, ne da bi bili radi tega že bolni, je velikansko. Sodnik ne more prav poslovati, ako teh pojavov ne pozna (str. 109). Hudo pa je grešila tudi medicina, ki je ob diagnozi hysterije pritisnila bolniku na čelo pečat neodkritosrčnosti, simuliranja. Tudi to mora sodnik vedeti (str. 112).

Sledeča izvajanja so posvečena bojzenski nevrozi, traumatični nevrozi (ki se steka včasih v boj za rento), nadalje poželjivostni nevrozi, prisilnim predstavam, fetišizmu, ekshibicionizmu, masohizmu, sadizmu, homoseksualnosti. Prisilne ideje občuteva pacient sam kakor nekaj, kar je njegovemu duševnemu bistvu tujega, blaznostne ideje pa rastejo iz njegove duševne osebnosti same (str. 172).

Vse motive, ki so nastale radi iznebitve spolnih čustev, se morajo presojati raz naravno biologično stališče. Napačna je trditev, česar tudi nekateri zdravniki še ne vedo ali pa vedeti nečejo, da nastopa spolni nagon šele ob puberteti. Avtor je znanstveno ugotovil že pri 3-letnem detetu nevrozne bolezenske prikazni, ki so bile nastale vsled spolnega razdraženja. To je treba vedeti, ker taka doživetja vtisnejo v možgane jak engrama, ki podzavestno določa smer za poznejše spolno življenje (str. 193—195). Avtor opozarja osobito na t. z. voyeurs, ki igrajo v kazenskih preiskavah veliko, pa premalo upoštevano vlogo. Njihovo spolnonagonsko življenje je potisnjeno v nenormalno smer, ker so bili že v zgodnji mladosti priča od drugih izvršenega seksualnega akta in so se vsled tega razdražili (str. 214). Pri socialni bedi naših industrijskih krajev imamo seveda vse polno voyeurjev. Tudi ekshibicionizem gre na rovaš napačnega usmerjenja spolnega nagona vsled doživetij v detinski dobi. Avtor sodi, da obsodba ekshibicionista nikdar ne vede do poboljšanja, kamoli do okrevanja. Mi normalno čuteči si ne smemo prisvajati pravice, da človeka, ki ni sposoben za normalno čutenje, kaznujemo (stran 307). Le zdravnik specialist more tu pomagati. Obširno se bavi Frank s homoseksualnimi pojavi in kaže na silne vplive, ki jih imajo na življenje v rodbini. Prehajajoč na disharmonije v zakonih (brakih), razpravlja o intelektualnem tipu žene, o ljubosumnosti, alkoholizmu, o duševnih boleznih, o vzgoji otrok v abnormalnih zakonih. Predvsem zahteva, da naj se starši z vso ljubeznijo posvečujejo pouku svojih otrok o vseh intimnih odnošajih napram bližnjim in drugemu spolu.

Koncem svojih izvajanj poudarja avtor potrebo po klinični preiskavi hudodelcev. Samo na psihiatrični kliniki bi mogli dobiti juristi, teologi in

odgojitelji psihologično in psihopatologično sprema za svoj bodoči poklic. Kdor ume zasledovati moderno življenje, ne bo zametal njegove tu izražene ideje kakor prefantastične.

Dr. Metod Dolenc.

Dr. Robert Weishut: 1.) Haftet der säumige Schuldner für die Geldentwertung. Wien 1923. Manz.

2.) Das oberstgerichtliche Gutachten über den Verzögerungsschaden. Wien 1923. Manz.

Padec valute, ki se je pojavil kot neizbežna posledica svetovne vojne v raznih državah, je izzval tudi vprašanje, kako naj se poravnajo obstoječe terjatve. Mnogostranska debata o tem se je razvila zlasti v Avstriji, kjer sta se izkristalizovala dva povsem nasprotna odgovora; seveda je bilo pri tem tudi mnogo takih, ki so zastopali najrazličnejša posredovalna mnenja. Zagovorniki valorizacije so zahtevali, da plačaj dolžnik po notranji vrednosti tega, kar je prejel; notranja vrednost pa da je enaka kurzni vrednosti na dan ustanovitve pravne obveze. Izguba, ki je nastopila radi razvredbe denarja, bi šla torej izključno na dolžnikov račun. Skrajni nasprotniki, in umevno je, da so se prištevali k tem vsi dolžniki, pa so poudarjali, da sme zahtevati upnik samo plačilo v nominalni vrednosti tega, kar je bilo svojčas pogojeno. Vsi so se sklicevali na določbe o. d. z., zlasti na one o posojilni pogodbi. Prvemu stališču se je popolnoma približalo vrhovno sodišče dunajsko z mnenjem od 7. junija 1922 glede imovinskih deležev pri javnih in komanditnih trgovskih družbah in deloma tudi glede tihe in prigodne trgovske družbe. O načinu izpolnitve denarnih obvez pa se je vodil boj s peresom naprej in sicer tem burneje, čim bolj je valuta padala in ker so dolžniki namenoma odlašali s plačilom do skrajnosti, vedno upajoč na še večji padeč in s tem na obogatitev v škodo upnikov. Začasno je odločilo boj vrhovno sodišče na Dunaju, ki je izreklo s plenarnim mnenjem z dne 8. marca 1923, da ima upnik pravico zahtevati od mu d n e g a d o l ž n i k a odškodnino, presegajočo zakonite obresti. Po trgovskem pravu obsega ta odškodnina dejansko škodo in izgubljeni dobiček (§ 1333 o. d. z. tu ne velja); dolžnik pa se oprosti te obveze, če dokaže, da ni njegova krivda, če ni plačal pravočasno. Sicer pa (po o. d. z.) more zahtevati upnik to odškodnino le tedaj, če dokaže, da je dolžnik odlagal plačilo naklepno ali iz očitvidne malomarnosti. Če tega ni, mu gredo po § 1333 o. d. z. samo obresti. Vselej pa je ugotoviti konkretno škodo; samo zmanjšanje gospodarske kupne moči veljavnega denarja upniku ne daje še pravice na odškodbo.

Skoro istočasno kakor je izreklo vrhovno sodišče dunajsko svoje mnenje, je izšla prvooznačena brošura dr. Weishuta. Avtorjeva res zanimiva izvajanja se sučejo v prvi vrsti okoli § 1333 o. d. z. Stopnjema se pobija s pomočjo materialij o nastanku § 1333 dosedanja interpretacija tega paragrafa, češ da se pri denarnih terjativah vsa škoda, povzročena upniku po dolžnikovi zamudi, poravnava z zakonitimi obrestmi, in dokazuje, da velja določba § 1333 le za posojilne terjatve; pri teh da je 1.) višina izgubljenega dobička omejena na zakonite obresti, 2.) posojeni kapital pa da je

po vrnuti v vrednosti ob času dospelosti terjatve. Če bi temu ne bilo tako, potem bi bilo smešno, govoriti o izgubljenem dobičku. Pri drugih terjatvah pa se določa izgubljeni dobiček po najvišji denarni vrednosti, ki ga je imela pogojena valuta kdaj med dnevoma dospelosti in plačila. Za trgovsko pravo da ne velja nič posebnega, ko je določba § 1333 o. d. z. specialna in jo je radi tega upoštevati pred splošno čl. 283 trg. z. V drugi naznanjeni brošuri pa pisec pobija zaključke mnenja vrhovnega sodišča in trdi zlasti, da je škoda, povzročena po razvredbi denarja, že sama na sebi konkretna in da znači zavlačevanje vseh pravnih, če se bo iskala mesto te lahko določne škode posebna škoda v vsakem posameznem primeru.

Prav ima kritik, ko pogrša v mnenju utemeljitve, zakaj je vrhovno sodišče opustilo dosedanje razlago § 1333 o. d. z. Vendar je z mnenjem vred na napačni poti, ko se trudita oba in sicer pretežno, da iščeta razlogov za svoje stališče iz posvetovalnih zapisnikov o nastanku o. d. z. S temi materialijami so dokazovali prej baš nasprotno in sicer uspešno, kar priznava tudi dr. Weishut sam na marsikateri strani. Če kdaj, potem se je pokazalo na tem primeru, da je interpretacija, sloneča na materialijah, povsem nezanesljiva in naj se skuša dognati z njimi »naziranje« ali pa celo »namen« zakonodajalca — kakor razlikuje pisec, a je v bistvu isto. Le razlaga zakonskega teksta samega more vesti do pravih zaključkov. To poskuša naknadno tudi dr. Weishut, dasi se zdi, da je njegova utemeljitev preveč iskana in zato nenaravna. Pritrditi mu tudi ni, da je po razvredbi povzročena škoda konkretna škoda. To bi bilo sicer jako praktično, a pravično ne, kajti prava škoda utegne biti večja pa tudi manjša. Pravilno je le, če se ugotovi dejanska škoda v vsakem primeru posebej. K sklepu samo pripominjamo, da je češkoslovaško vrhovno sodišče v Brnu letos izreklo, da velja § 1333 o. d. z., kakor se je razlagal dosedaj le, če je valuta ostala nedotaknjena, sicer pa da je postopati po §§ 1293, 1296, 1333 in 1334 o. d. z.

Dr. Sajovic.

Dr. Heinrich Kiwe: Unlauterer Wettbewerb. Wien 1923. Manz'sche grosse Sonderausgabe Nr. 66.

Avstrija je dobila pred kratkim časom (26. septembra 1923) zakon zoper nečedno tekmo. Besedilo zakona z obširnimi objašnjenjem je izšlo sedaj pri Manzu v splošnoznani obliki. Prireditelj dr. Kiwe, ki je podal v tako kratkem času avstrijskim juristom pregleden komentar k zakonu, je uporabil pri tem zlasti nemško literaturo in judikaturu, kajti avstrijskemu zakonu je služil nemški kot vzorec. To seveda uporabnost njegovega dela znatno povečuje.

Dr. Sajovic.

Zbirka zakonov: I. snopič: Ustava kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev. Drugi pregledani nat'sk. Cena 12 Din 50 p.

XI. snopič: Zakon o civilnih uradnikih in ostalih državnih uslužben-cih. Cena 8 Din 70 p.

Oba snopiča, ki ju je izdala Tiskovna zadruga v Ljubljani, toplo priporočamo.